Víctor Nubla

CARTES A MARIA

Instruccions patafísiques per a la vida

Edició i presentació d'Aleix Salvans

Angle Editorial

CARTES A MARIA

EL FAR
50

© Hereus de Víctor Nubla

© Aleix Salvans, per l'edició i la presentació

© Hereus de Víctor Nubla, per la imatge de portada

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B
08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Primera edició: juny de 2022
ISBN: 978-84-19017-19-2
DL B 10132-2022
Imprès a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Víctor Nubla

CARTES A MARIA

Instruccions patafísiques per a la vida

Edició i presentació
d'Aleix Salvans

Angle Editorial

Taula

9 Presentació, per Aleix Salvans

15 Carta d'intencions
19 Carta d'hivern
23 De la ciència
29 D'humans, robots i rentadores
31 De la set aliena
35 De la religió
37 Aprofitant per tocar l'assumpte del fanatisme
39 Any nou
45 De la cultura i l'art
57 Notes sobre la gestió cultural
59 Qui s'aprofita dels músics?
83 La propietat és un robatori
85 Del futur
87 Dels viatges en el temps
89 L'art és essencialment lunar
93 Mirar-se el què?
95 Aporia, apropiacionisme i apropiació
97 Teoria econòmica
103 Carta de la llevantada

107 D'acord, això pot considerar-se una distància
109 Sobre la intel·ligència no humana - cosmopolitisme insaturat
115 Carta individual
117 Eclipsi de Lluna
119 Primera carta d'estiu
121 Inaudit
125 Una tarda de pícnic
129 Recomanacions per a qualsevol estiu
135 Memòries d'un aborigen
141 Detecto una nova possibilitat de recomanar mandangues per fer a l'estiu, duri el que duri, i fins i tot durant la resta de l'any
145 Segona carta d'estiu
149 Identifica'm
153 No cal fer res davant les alarmes
157 Massa fàcil
159 Els dijous, contemplació
163 Les recomanacions ardents no són plom fos. El pla és veure si puc reflexionar sobre això aquests propers dies
165 De l'autoestima
167 Epíleg sobre l'oportunitat de concloure aquestes cartes

Carta d'intencions

Un dia, en una llibreria, em van fer una pregunta que no m'havia plantejat mai per la senzilla raó que no tinc fills: «Víctor, què els escriuries als teus fills?». Vaig estar gairebé un any donant-hi voltes. No pas al fet de no tenir fills, sinó al fet que no cal tenir fills per considerar filla teva una persona, ja que al cap i a la fi et sento com una filla i si n'hagués tingut una hauria desitjat que fos com tu. Hauria estat difícil, perquè no he conegut mai ningú com tu. Un cop arribat a aquesta certesa, vaig començar aquestes cartes que acabo avui, el dia del teu aniversari, i que llegiràs en un sol volum. Tracten sobre tot allò del que parlem sovint, però he intentat ordenar-ho una mica. Avui fas 26 anys però, tot i que no som a més de 140 metres de distància, ens trobem confinats a causa de la pandèmia i no ens podem veure per celebrar-ho… Com que no podem sortir de casa, rebràs aquesta carta per via electrònica.

El primer que et volia dir és que hi ha una gran diferència entre la personalitat i el caràcter, bàsicament perquè són dues coses distintes. I, tanmateix, les confonem.

Famoses primeres paraules. Carl Sagan: Gu, gu! Paracels: Gu, gu! Cristòfol Colom: Gu, gu! Hitler: Gu, gu! Nostradamus: Gu, gu! Josep Pla: Gu, gu! Marilyn Monroe: Gu, gu! Jimi Hendrix: Gu, gu! Jack l'Esbudellador: Gu, gu! Genghis Khan: Gu, gu! Moisès: Gu, gu! Cleòpatra: Gu, gu! El meu veí de dalt: Gu, gu! Cal remuntar-se molt en la vida d'aquests éssers humans per trobar tanta transparència en el llenguatge, cal acostar-se tant com es pugui a la infància dels artífexs de les nostres civilitzacions per trobar l'expressió diàfana de l'essencialitat humana. Sense passar-nos de llarg, és clar, perquè llavors els enxamparíem quan encara no havien nascut. Els seus primers balbotejos poden omplir llibres i llibres, poden ser lletres de poprock que tothom memoritzarà, poden ser codis secrets… i una diversió per a l'estiu: imagina't tota la gent que coneixes i fins i tot aquella de la qual has sentit a parlar, dient gu gu! des del bressol mentre es fan pipí a sobre. Després, avalua'n les trajectòries. Compara-les amb la teva. És molt empàtic perquè, encara que no puguis recordar quan vas dir

gu, gu!, estàs segur d'haver començat així la teva aventura comunicativa verbal.

A tots ens agradaria haver assistit al naixement de la nostra personalitat, però estàvem molt ocupats dient gu, gu! Així forgem el caràcter, que ens conduirà al nostre destí. La personalitat és un vestit que anem substituint i que bàsicament es confecciona gairebé tot sol. Té avantatges, com poder canviar de pell, però la pell acostuma a caure sola quan ja no serveix. Abans que es formi la nova, ens quedem totalment indefensos i és aquí quan el caràcter pot evolucionar. Les personalitats no evolucionen: es gasten. Estan formades pel context. Imagina't un ball de disfresses. La vida social ve a ser això. Mai no sabem qui hi ha darrere d'un vestit o d'una màscara, ignorem què ha anat formant aquella personalitat des que l'individu va fer el primer contacte exterior i, començant per la família, l'escola, la feina, els amics i les seves respectives reaccions a les nostres accions, fabriquem una personalitat perquè ens permeti sobreviure i ser acceptats al ball, que té dos ambients diferenciats: El Món (la ciència, la política, la religió, la guerra, la natura, la ciutat, els països, la Història i la cultura) i Els Altres (la família, l'amor, l'amistat, l'odi, el control…). El personal de servei d'aquest curiós

psicoball no va disfressat, evidentment, el podríem anomenar Un Mateix i està integrat pel cervell, les emocions, el cos, la sexualitat, els somnis, el cicle vital, l'art, la màgia i l'espiritualitat.

Carta d'hivern

Com ja saps, a diferència d'altres regions del planeta, a les nostres latituds l'estació freda és l'estació humida i la càlida és la seca. És hivern, avui plou i soc davant del mercat. I és dissabte al matí, aquest moment de la setmana que representa prou bé la nostra idea de temps lliure i plaent, amb el seu poc de mandra, un altre tant de ludisme i un polsim de contemplació, encara que viscut amb l'alarma que comporta estar transitant el primer tram de caducitat del cap de setmana. Ha arribat la pluja, que a la ciutat és molt més poètica. No hi ha comparació possible amb la monotonia del ploure sobre camps i boscos. A la ciutat, la pluja té una riquesa sonora incomparable. Plàsticament tampoc no té parangó. Teulades, gàrgoles, balconades i ràfecs produeixen situacions aquàtiques inesperades, petites cascades, salts d'aigua… Els carrers esdevenen rierols sobtats i tot això pro-

dueix tal varietat de sons que l'avorriment és impossible: la pluja percudeix metall i lona i plàstic i ciment i fibra de vidre i fusta i amiant i cadascuna d'aquestes ràfegues tímbriques es produeix en una seqüència rítmica diferent. Un univers sonor, un veritable espectacle que no es repeteix mai. Em trobo en aquesta situació aquàtica i acústica, i em sento feliç.

La boira posa sostre a la ciutat, difumina la llum dels fanals i fantasmagorieja aprofitant els feixos dels fars de les motos. La humitat es fica als ossos de les coses i el fred és quelcom intern que duus amb circumspecció d'un lloc a un altre. El fred no se'n va per molt que t'abriguis, t'acompanya a casa i es queda a sopar. Quan vas a enllitar-te, descobreixes que ja fa estona que t'espera, et saluda quan ha convertit els llençols en un embolcall gèlid i, si l'arribes a fer fora, te'l trobes esperant-te al matí: rentar-se les dents mentre et peten permet no haver de moure el raspall.

En fi, l'hivern a Barcelona, aquesta ciutat. Barcelona és coneguda per moltes raons, i una d'elles és que actualment ja no n'hi ha, de ciutats desconegudes. Un dels trets més importants de Barcelona és que forma part de l'imaginari dels qui l'habiten, a qui reclama sempre, mitjançant hàbils campanyes

publicitàries i arengues de les seves eminències, ser imaginada. D'aquesta manera, Barcelona s'és a ella mateixa sense haver estat mai necessàriament. El dret a ser Barcelona és quelcom que Barcelona custodia, generació rere generació, sense que això faci que hagi d'existir realment. La seva veracitat radica en el seu propi discurs. La seva deriva, també. I és en aquesta Barcelona derivativa, acabada permanentment de néixer, desconcertada davant del fet de ser pensada per uns altres, on radica la seva més sòlida evanescència. Això passa quan se sent observada pel món, presencialment o a distància. És llavors quan deixa de ser. I en no ser i existir igualment, Barcelona es converteix en un prodigi, un panell de claus màgiques oblidades, un supernivell d'ella mateixa, un palimpsest que els creients consideren una barreja de coses dispars que conviuen perquè les anomenem amb noms diferents, l'única cosa que permet que cada cosa continuï sent una cosa i no totes la mateixa, ja que s'assemblen molt. S'assemblen tant que poden arribar-se a confondre. Barcelona no és res més que això, i no és poca cosa, encara que tampoc sigui el que aparenta i encara que el que aparenta no sigui gran cosa.

De la ciència

Quan mori, donaré el meu cos
a la ciència-ficció.
Steven Wright

A la Universitat de Niça van crear un laboratori de zetètica, una nova disciplina o tècnica que s'ocupa de la desmitificació científica de les supersticions, és a dir, mira d'explicar les causes científiques d'allò que la gent senzilla sovint considera d'origen sobrenatural. Quan la zetètica no té una explicació científica per a un fenomen determinat, deixa ben clar que tard o d'hora la tindrà i espera tranquil·lament fins que la raó l'hi subministra. La zetètica, doncs, ve a ser el departament de premsa de la ciència: desmenteix rumors, puntualitza afirmacions i mostra dades. Si estàs prenent un cafè amb un zetètic i li dius «Tinc la sensació d'haver viscut abans aquest moment», l'interlocutor t'ad-

vertirà immediatament que l'únic que ha passat és que el teu cervell ha processat la informació un mil·lisegon més tard d'haver-la introduït a la memòria. Pots pensar que *déjà vu* és una expressió molt més maca que no pas «disfunció cerebral momentània» però, de zetètica poètica, no n'hi ha. Ara bé, no és clar que el mètode zetètic resulti útil per a la divulgació en el cas que l'explicació científica resulti, si més no per als profans, tant o més prodigiosa que la creença popular, especialment ara que la ciència està arribant a territoris de què les imaginacions més fèrtils i els misticismes més ardents solament havien pogut formular intuïcions: allà on l'univers, la matèria i el nostre cervell fan coses d'allò més inesperades. Inesperades, és clar, perquè hi ha quelcom que amb els anys sembla cada cop més evident: els científics ens estan dient que les lleis físiques amb què convivim no regeixen de la mateixa manera o no són les úniques que regeixen l'Univers, especialment pel que fa a allò que resta invisible per a nosaltres, ja sigui perquè és molt gran, perquè és infinitament petit o, generalment, perquè va molt de pressa.

Estem acostumats a conviure amb la gravetat i la termodinàmica, de què podem comprovar els efectes i gaudir les aplicacions. Entenem com funciona

el Sol perquè es crema i es gasta, comprenem les lleis de Newton perquè si no els planetes anirien en línia recta i l'Estació Espacial Internacional ens cauria al damunt. Ens resulta totalment comprensible i propera la fatalitat de l'entropia. Però quan la teoria de la relativitat general va començar a divulgar-se, la Humanitat, assenyadament, es va dedicar a imprimir samarretes amb una foto d'Einstein traient la llengua, limitant-se a introduir a les converses més dispars la frase «Tot és relatiu». El problema és que ningú a qui puguem convidar a berenar a casa ha viatjat mai a la velocitat de la llum i la curvatura de l'espaitemps és només allò que experimentem quan els amics comencen a insistir que és millor que algú t'acompanyi a casa.

L'astrofísica tampoc no té gaire èxit, excepte per als guionistes de pel·lícules plenes d'efectes especials, tot i que qui fa els efectes especials no sempre té una bona opinió dels guionistes, ja que resulta francament difícil explicar en imatges un objecte tan massiu que el seu camp gravitatori fins i tot atreu la llum i, per tant, no es pot veure. En constatar l'existència dels forats negres, la ciència ha tornat a deixar molt desconcertada la població mundial, que s'ha afanyat a buscar-hi una aplicació i ha acabat decidint que una cosa que se'ns pot em-

passar tot d'una és millor que estigui ben lluny. Els científics, en comprovar que la relativitat general no serveix per explicar què passa en un forat negre, han tirat pel dret. A partir d'aquí, els mitjans de comunicació i els col·legues que estan al dia han començat a introduir en la nostra vida quotidiana els conceptes de la mecànica o física quàntiques i hem mirat amb vertigen cap a un microcosmos on diuen que la matèria elemental té uns comportaments que li haurien costat uns quants correctius si hagués anat a un col·legi que valorés la disciplina: electrons entremaliats, coses igual de petites però amb noms encara més simpàtics que no apareixen on haurien d'aparèixer, que surten abans d'entrar, que fan coses diferents segons qui les mira i que, en general, fan la guitza a la gent que treballa amb els acceleradors de partícules. Davant aquest comportament sens dubte poc respectuós de la matèria, la societat contemporània ha fet el de sempre: ha donat unes quantes voltes al tema i un cop vist que en l'àmbit humà això s'arreglaria amb un parell de crits, ho ha utilitzat com a metàfora a la literatura d'autoajuda i per anomenar tècniques exòtiques de massatge.

I pensar que tot això ho elaborem en el cervell, que fins fa poques dècades pensàvem que era com

un armari amb calaixets, on cadascú guarda la informació, l'aprenentatge i les decisions d'un àmbit determinat… Sembla ser, però, que el cervell funciona més aviat com un holograma, diuen els neurocientífics. La informació completa es troba a qualsevol de les seves parts i la naturalesa de la realitat estaria sotmesa a aquest principi, ja que el cervell la interpreta d'una manera hologràfica. Això voldria dir que la fragmentació no impedeix el coneixement complet, ja que cada fragment de l'holograma en conté la totalitat, i tant el nostre cervell com l'Univers són isomòrfics.

Hi ha moltes coses que estem a punt de saber. Som en un moment fascinant de la història del coneixement humà. Encara cal arribar a formular un nou paradigma, és clar, però això té l'atmosfera de les grans ocasions… Quan puguem connectar-ho tot (al cervell, és clar), els Humans Absolutament Normals potser ens trobarem davant una nova classe d'aplicacions de les quals estem tristament mancats: les aplicacions evolutives.

D'humans, robots i rentadores

Estava pensant que les Lleis de la Robòtica, que va proposar Isaac Asimov el 1942, no són només una forma sostenible i pacífica de conciliar la Humanitat orgànica amb la intel·ligència artificial sinó també una forma de control i de seguretat sobre l'altre, se senti humà o no. Per dir-ho d'una altra manera, deixen molt clar qui és a cada costat. Aquest matí he fet un experiment senzill: canviar «robot» per «humà» i «humà» per «robot» a les lleis d'Asimov. Saps quin és el resultat? El manual d'instruccions d'un electrodomèstic qualsevol.

A veure, aquestes són les tres lleis de la robòtica d'Asimov:

1a. Un robot no pot fer mal a un humà o, per inacció, permetre que un ésser humà prengui mal.

2a. Un robot ha d'obeir les ordres dels humans, excepte si entren en conflicte amb la 1a Llei.

3a. Un robot ha de protegir la seva existència en la mesura que això no entri en conflicte amb la 1a o la 2a Llei.

I ara, el manual d'un electrodomèstic:

1a. Un humà no pot fer mal a un robot o, per inacció, permetre que un robot pateixi danys. [*La garantia no cobrirà els desperfectes ocasionats pel mal tracte i abandó a la intempèrie de la unitat, sotmetiment a temperatures per sobre de 30° i per sota de 0° o bé si és colpejada, submergida en aigua o cremada.*]

2a. Un humà ha d'obeir les ordres donades pels robots, excepte si aquestes ordres entren en conflicte amb la 1a Llei. [*Segueixi aquestes instruccions al peu de la lletra.*]

3a. Un humà ha de protegir la seva existència en la mesura que això no entri en conflicte amb la 1a o la 2a Llei. [*Si en seguir les instruccions d'aquest manual considera que la seva vida està en perill, asseguri's que això no sigui imprescindible per al funcionament de la unitat.*]